

זכרונות: וזכר לנו ה"א את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה. ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גב המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמך את כעסך מעלינו, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך. וקים לנו ה"א את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור. וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלדים אני ד'.

כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך, ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכר. ברוך אתה ד' וזכר הברית:

אֵלֶּה אֲמִידִים אֶת עֲקִידַת יִצְחָק אֶרְאֶה, וְאֶחָד אֶת הַבְּרִית וְהַחֲסֵד וְהַשְׁבָּעָה אֲשֶׁר הָרָאנוּ בְּעֵקֶב הָעֲקִידָה?

סליחות: מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה. הוא יעננו:

אֵלֶּה אֲכַרְהֶם אֲכִין הַתְּפִלָּה וְאֵלֶּה הַקְּבִיעָה אֵנָּה לֵאלֹהֵינוּ

משנה תענית פרק ב'

עמדו בתפלה, מורידין לפני התבה זקן ורגיל, ויש לו בנים, וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה, ואומר לפניהם עשרים וארבע ברכות, שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש..... על הראשונה הוא אומר, **מי שענה את אברהם בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה.** בא"י גואל ישראל:

ירושלמי הלכה ד': ולא יצחק נגאל? מכיון שנגאל יצחק כמו שנגאלו כל ישראל. רבי ביבי אבא בשם ר' יוחנן: אמר אברהם לפני הקב"ה רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני היה לי מה להשיב ולומר לפניך: אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו את אומר והעלהו שם לעולה. ח"ו לא עשיתי כן, אלא כבשתי את יצרי ועשיתי רצונך. **כן יהי רצון מלפניך יי' אלדי שבשעה שיהיו בניו של יצחק, בני, נכנסים לידי צרה ואין להם מי ילמד עליהם סניגוריא, אתה תהא מלמד עליהם סניגוריא, "... יי' יראה" - את נזכר להם עקידתו של יצחק אביהם ומתמלא עליהם רחמים.**

מה כתיב בתריה **"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר (נאחז בסבך) וגו'".** מהו אחר? א"ר יודה בי ר' סימון: אחר כל הדורות עתידין בניך ליאחז בעונות ולהסתבך בצרות וסופן להגאל בקרניו של איל הזה שגא' "ויי' אלקים בשופר יתקע והלך בסערות תימן". רבי חונה בשם ר' חיינה בר יצחק: כל אותו היום היה אברהם רואה את האיל נאחז באילן זה וניתור ויוצא, נאחז בחורש זה וניתור ויוצא, נאחז בסבך זה וניתור ויוצא. אמר לו הקב"ה, אברהם כך עתידין בניך נאחזים בעונות ומסתבכין במלכיות - מבבל למדי, ממדי ליון, ומיון לאדום. אמר לפניו רבון העולמים, יהיה כן לעולם? א"ל וסופן להגאל בקרניו של איל הזה "ויי' אלקים בשופר יתקע והלך בסערות תימן": [ועי' מדרש רבה בראשית - פרשה נו פסקה ט]

אֲנִי אֶכְרַהֶם אֲכִין הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר הָרָאנוּ בְּעֵקֶב הָעֲקִידָה?

(יד) וְיִקְרָא אֲבָרְהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ד' יִרְאֶה. אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ד' יִרְאֶה:

אונקלוס: ופלת וצלי אברהם תמן באתרא ההוא, (ו) אמר קדם ד' הכא יהון פלחן דריא ככן יתאמר ביומא הדין בטורא הדין אברהם קדם יי פלת:

רש"י ד' יראה..... ומדרש אגדה: ה' יראה עקידה זו לסלוא לישראל ככל שנה ולהגילס מן הפורענות כדי שיאמר היום הזה ככל הדורות הנאים כהר ה' יראה אפרו של יצחק כזור ועומד לכפרה:

תרגום יונתן: ואודי וצלי אברהם תמן באתרא ההוא ואמר בכעו ברחמין מן קדמך ד' גלי קדמך דלא הוה בלבבי עומקא ופניתי למעבד גזרתך בחדוא, כדין כד יהון בנוי דיצחק ברי עליין לשעת אניקי נל' צרה וצער, בכי ואנקא תהוי מידכר להום ועני יתהום ופריק יתהום, ועתידין אינון כל דריא קיימין למהוי אמרין בטורא

הדין כפת אברהם ית יצחק בריה ותמן אתגלית עילוי שכינתא דיי:

תרגום ירושלמי: ופלח וצלי אברהם בשם מימריה דיי ואמר את הוא ד' דחמי ולא מתחמי כבעו רחמין מן קדםך ד' כולא גלי וידיע קדםך דלא הוה בלבי פלגו בזימנא דאמרת לי למקרבא ית יצחק ברי למעבד יתיה עפר וקטם קדםך, אלא מן יד אקדימית בצפרא ועבדית ית מימרך בחדווא וקיימית מימרך. וכדן כבעו רחמין מן קדםך ד' אלדים כד יהויין בנוי דיצחק עללין לשעת אננקי [ל' צרה וצער, בכי ואנקה] תהוי מדכר להון עקידתיה דיצחק אבוהון ושרי ושביק לחוביהון ופרוק יתהון מן כל אננקי. דעתידין דריא למיקם מן בתריה למהוי אמרין בטור בית מקדשיה דיי קריב אברהם ית יצחק בריה ובטורא הדין הוא בית מקדשא איתגלית עלוי יקר שכינתא דיי:

(טז) ויאמר בי נשבעתי נאם ד' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא וישכת את בנה את ילידך: (יז) כי ברה אברכה והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכאול אשר על שפת הים וירש זרעה את שער איביו: (יח) והתברכו בזרעה כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי:

ר"ק: ויאמר בי נשבעתי, הוסיף לו נצרכה הזאת הנשבעה, והנשבעה כמו אם אמר חי אני כלומר נענמי נשבעתי שאני חי וקיים לעולם כן תהיה שבעתי קיימת, ואע"פ שדברו לנד קיים הוסיף נשבעה, שאע"פ שיטעמו בניו לא ישנמו מהיום גוי גדול לפניו, ועוד הוסיף שלא אמר לו עדיין.....

נרמז"ן על בראשית טו יח

ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר (ברית בין הצדדים) הנה הקצ"ה הצטיח את אברהם במתנת הארץ פעמים רבים, וכולם לצורך ענין.

בזואו צארן מתחלה אמר לו לזרעך אתן את הארץ הזאת (לעיל יז ז), ולא צאר מתנתו, כי אין במשמע רק צמה שהלך צארן עד מקום שכם עד אילון מורה:

ואחרי כן כשרצו זכויותיו צארן, הוסיף לו שא נא עיניך וראה נפונה ונגצה וקדמה וימה (לעיל יג יד), כי יתן לו כל הארצות ההן ככללן. ואין הטעם אשר אתה רואה בעיניך, כי ראות האדם איננו למרחק, רק שימתן לו לכל מראה עיניו הרוחות או שהראהו כל ארץ ישראל כאשר היה במשה רבינו והוסיף לו נצרכה השנית הזאת עוד ולזרעך עד עולם, ושירצה זרעו כעפר הארץ:

ונפסע השלישית צאר לו מחומי הארץ, והזכיר לו כל העמים עשרה אומות, והוסיף לכרות לו ברית עליהן שלא יגרסו החטא, וכאשר נזהר על המילה אמר לו לאחוז עולם (להלן ז ח), לאמר שאם יגלו ממנה עוד ישנו וינסלוה והוסיף והייתי להם לאללים, שהוא כנצודו ינהיג אותם ולא יהיו בממשלת כוכב ומול או שר משרי מעלה:]

רמז"ן פ' עקידה: יען אשר עשית את הדבר הזה גם מתחילה (לעיל יג טו, טו ה) הצטיחו כי ירצה את זרעו ככוכבי השמים וכעפר הארץ, אבל עתה הוסיף לו יען אשר עשית המעשה הגדול הזה, שנשבע בשמו הגדול, ושיירש זרעו את שער איביו. והנה הוצטח שלא יגרסו שום חטא שיכלה זרעו, או שיפול ציד איביו ולא יקום - והנה זו הצטחה שלימה בגאולה העמידה לנו:

מדרש תנחומא וירא - פרק כג

א"ל כשם שהיה בלבי מה להשיבך ולומר לך אתמול אמרת לי כי יצחק יקרא לך זרע, עכשיו אתה אומר לי העלהו שם לעולה, וכבשתי את יצרי ולא השבתיך. כך כשיהיו בניו של יצחק חוטאים ונכנסין לצרה תהא נזכר להן עקדתו של יצחק, ותחשב לפניך כאלו אפרו צבור על גבי המזבח ותסלח להן ותפדם מצרתן. א"ל הקב"ה אתה אמרת את שלך ואומר אני את שלי: עתידין בניו של יצחק לחטוא לפני ואני דן אותם בך, אלא אם מבקשין שאחפש להן זכות ואזכור להן עקידת יצחק, יהיו תוקעין לפני בשופר של זה. א"ל ומה הוא השופר? א"ל חזור לאחוריק מיד וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחד נאחז בסבך. בקרניו זה אחד מעשרה דברים שנבראו בין השמשות נאחז בסבך בקרניו. א"ל הקב"ה יהיו תוקעין לפני בקרן איל ואושיעם ואפדם מעונותיהם. והוא שדוד משבח וקרן ישעי משגבי ומנוסי (תהלים יח), ואשכור עול גליות מעליהן ואנחם אותם בתוך ציון שנא' כי נחם ה' וגו' אמר: [ישעיה פרק נא: (א) שקיעו אלי רדפי צדק מבקשי ר' הביטו אל צור ואצבתם ואל מקבת בור נפרתם: (ב) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תולדותכם כי אחד קראתי ואברכתי ואברכו: (ג) כי נחם ר' ציון נחם כל וזרבתיה וישם מזבחה כעדר וערבתה כגן ר' ששון ושמואלה ומצא בה תורה וקול ומרה:]

.....